

הלכות ציצית סימן י

י דיני כנפות השלית, ובו י"ב סעיפים:

א *טלית (א) שאין לה ארבע כנפות (ב) פטורה. יש לה יותר מארבע (ג) [6] (ד) חציבת, ועושה לה ארבע ציציות (ד) בארבע כנפיה (ה) המרחקות זו מזו יותר: **ב** *גיש לה ארבע, וחתך (ו) *אחד באלקסון (ז) ועשאו שנים, הרי נעשית (ז) בעלת חמש וחיבת: **ג** יפול קננות טליתו וקשרם או תפרם, ודומה כאלו קצצו *ואין לה כנפות, אף-על-פי-כן (ג) (ח) *לא נפטרה: **ד** *טלית (ט) של בגד (י) וכנפיה של עור, חציבת. היא של עור (יא) וכנפיה של בגד, (ז) פטורה: **ה** יהי לה (יב) שלש כנפות ועשה בהם (יג) שלש ציציות, ושוב עשה לה כנף רביעי ועשה גם בו ציצית, פסולה (יד) משום תעשה ולא מן

א מנחות מג
ב הרמב"ם פסק ג
מחלכות
ציצית
ג מנחות לו ד
שם
ה שם מ נקבא ו שם

שערי תשובה

[6] חציבת. עכ"ט. ועין ביראסקים מ"ש בפרוש דברי הט"ז בענין זה: ברכות להקל, כבר נשאל ע"ז בתשובת שבות"ק יקבב ח"א סי' א ובהלק"ט ח"ב סי' קטו, ע"ש. והשיב השבות"ק יקבב, דלכך פסק הב"י כאן דיברך עליו, לפי ששלשה צמודי הוראה, הרי"ף והרא"ש והרמב"ם, שהבי"ו נשען עליהם בכל הוראותו, סברי הכי, ע"ש. והמ"א כתב: ונ"ל דיעשה כנפות של עור ויטיל בו ציצית זמרה, עיי"ש: (6) חציבת. ויש פוסקין, לכן אין לעשות בת ה, ב"ח, ובבב"ז פ"ב דוכחים נוטה ג"כ לדעת זה, מ"א. וע"ת חולק על הב"ח: (3) ועשאו ב'. וה"ה אם היה לה תחלה ג' וחתך א' לשנים נעשית בעלת ד, ט"ז. וה"ה אם חתך ב' נעשית בעלת ו, [ענין ב"ח]: (א) לא נפטרה. הסופה לחזור למעלה: (7) פטורה. דאוליגו במה רב בגד. ואם הטלית של בגד ועור תחתיו חב, וה"ה איפכא פטור, שמתחילי טפל לעקר הבגד, מ"א: (8) ג' ציציות. ל"ד שעשה ג' ציצית בפסול הדינו קדם שנעשית בת ד' שנעשה הרב בפסול, אלא קשר אלא קשר אחד ונאח"כ השלים הארבע כנפות, נמי פסול, וצריך להמיר הקשר או הציצית שנעשית בפסול קדם שנעשה שאר הציציות.

באר הלכה

מדרבנן ונאף-על-פי-כן נראה שטוב יותר לעשות בו ציצית של זמרה. וכן משמע בספר אליה רבה דרוקא לענין שתי וערב לא אוליגו פתר רבא, דשתי או ערב לחוד לא חשיב בגד, מה שאין כן בזה. ואם הוא מערב מפשמן ומשאר מינים, נשאר שם בארצות-התיים ובאליה רבה בצריך עיון איזה ציצית עושין בו: * יש לה ארבע וחתך וכו', והוא הדין אם עשה משלש קננות ארבע באפן זה, כמו שכתב הרמב"ם. ועין במרדכי הנדפס עם מהות הרמ"א שכתב דלקאוריה נראה שצריך שיהיה על-פליפנים הפסק בין שתי הקננות שלש אצבעות: * אחד באלקסון וכו', והוא הדין אם חתך באחד מן הקננות חתיכה כעין ד' ונראה על-דיניה כשני קננים; כן משמע מרש"י מנחות לו ע"ב עבור המתחיל דבצורה, עיי"ש: * ואין לה כנפות וכו', עין בארצות-התיים שמסתפק באם היה הבגד עגול וכפל מקצת משפתו עליו ותפרו עד שנעשה מוכנה, אם אמרינן דלא מהניא התפירה וה"ה להקל, ומסיק דמליא דבר זה בפלגתא, על-כן ישל בו ציצית ולא יברך. ועין לקמה מה שכתבנו בזה: * לא נפטרה. עין במשנה ברוחה באם עשה הבגד גם עתה מרבע, יש דעות

וכדלקמה: (ה) המרחקות יותר. דמסתבר שיש לעשות (ו) באותם שהם נכרים ביותר מן השאר, (ז) ויש אומרים דהוא מדאורייתא, ויש להחמיר אם אפשר, אבל אם כבר נעשה בכנף הקרוב ואי אפשר לתקן, כגון שהגיע זמן תפלה, (ח) יכול לטמך על המקליון ולברך: * **ב** (1) אחד באלקסון. הוא הדין אם חתך שתי כנפות באלקסון, (ט) נעשית בעלת שש: (ז) בעלת חמש. וכן אם היה לה תחלה שלש וחתך כנף אחת לשנים, (י) נעשית בעלת ארבע וחיבת בציצית. (יא) וצריך שתהיה החתיכה גדולה ונפרת. ועין בפרי"מגדים שכתב דרוקא אם חתך מקצת מהבגד עד שעל-דיניה נראה אותו המקום כשני קננים, אבל אם לא חתך כלום רק פגימה בסכין קרע בהקרון עד שנחלק אותו המקום לשנים, לא נעשית על-דיניה בת ארבע עד שיהא רב פתוח, וכדלקמן בסעיף ז: **ג** (ח) לא נפטרה. דאי לא מבטי לה הכנפים, לפסק ולשניה: אלא ודאי דסופו להמיר את התפירה, הלכך נחשב כאלו כבר המיר התפירות וחיבת בציצית. ומשעם זה יוכל להטיל עתה הציצית בפסול (יב) אף למטה מקשר אגודל, אם כשתפשט יהיה למעלה מקשר אגודל. וכל זה בשקפלו ותפרו בעגול, אבל אם כפל ותפר ברבוע, כיון שגם עתה יש כנף, דעת הלבוש והמגן אברהם דרשאי להטיל שם הציצית בפסול אף-על-פי שהיא יותר משלש אצבעות משפת הקרון, כיון דתפירה שרי, וכמו בסעיף ו בפסול השלית דמהני התפירה. (יג) ונביס חולקין על זה וסבירא להו דגם בזה לא מהני התפירה, ושאינה היא דסעיף ו דמגרי שכפלה בזה וכן דרך מלבוש, מה שאין כן בזה שלא כפל רק מקצת הבגד: **ד** (ט) של בגד וכו'. דכתיב "אשר תכסה בה", (יד) ואין אדם מתכסה אלא בעקר הבגד, הלקף אוליגו בתרה. (טו) ואפלו אם מקום הבגד פלו עגל ואין שם כנף, רק שמחברין אליו כנפות של עור, חב, דבחר עקר הבגד אוליגו (יז) וכנפיה של עור. (טז) והוא הדין אם רק רב הטלית של עור, אף-על-גב (ח) שגם כמעט הבגד יש בו שעור טלית, פטור מציצית, דכיון שעקר המלבוש אינו של בגד לא קרינן בה "על כנפי בגדיהם": ועור פטור אפלו מדרבנן, (יח) דאינו קלל בכלל בגד. (יט) הדין בטלית שמתחמיו תפור בעור, חציבת, ואם העליון (יט) של עור, פטורה, כי התחתון הוא הטפל להעליון שהוא עקר הבגד: **ה** (יב) שלש כנפות. אפלו אם מתחלה היו לה ארבע כנפות עם ציצית, ואחר-כך נחתך כנף אחד ונעשה עגל, אף שאותו הכנף תקן אחר-כך, מפל מקום אלו הג' ציצית ממילא נתבטלו, כדמוכח לקמן בסימן טו סעיף ג, וצריך להמירם ולחזור ולקשרם: (יג) שלש ציציות. לאו דרוקא שעשה ג' ציצית שנעשו הרב בפסול, הדינו קדם שנעשית בת ארבע, אלא (כ) אפלו לא קשר אלא קשר אחד עם חליתו ואחר-כך השלים הארבע כנפות, נמי פסול (כא) אותו הקשר, וצריך להמירם ולחזור ולקשרו: (יד) משום תעשה. ורצה לומר, דכתיב "גדלים תעשה לה על ארבע כנפות וגו'", משמע (כב) שיהיו הכנפות עשויות ארבע קדם שנעשו הציצית,

שער הציצין

תרגום: 1 צנארון.
(כט) אליה רבה וישאר פוסקים: (6) מלקמן סעיף ג: (3) מגן אברהם ואתרוניס, דלא כהב"ח: (ג) ב"ח: (7) מגן אברהם: (ה) ט"ז: (ו) ט"ז והפס"מ משנה ולבוש: (ז) אליה רבה בשם ר"מ מינן ולקם המדות: (8) ארצות-התיים: (ט) מגן אברהם: (י) דרכי-משה: (יא) ארצות-התיים, וכן מוכח במרדכי. ועין בבאר הלכה: (יב) מוכח מאתרוניס: (יג) ארצות-התיים בשם הערוך ומצית-השקל בשם המרדכי, וכן מוכח בפרישה, עיי"ש: (יד) ארצות-התיים: (טו) לבוש: (טז) מגן אברהם: (יז) מגן אברהם: (יח) לבוש: (יט) מגן אברהם: (כ) לבוש: (כא) דקלקמה: (כב) לבוש:

הַלְבוּת צִיצִית סִימָן י

ביאורים ומוספים

סִימָן י

דיני פְּנֵפּוֹת הַטְּלִית

[משנ"ב ס"ק ב]

שְׂבָבֶלֶל הַמֶּשׁ אֲרָבָע¹.

1) וממה שטלית של חמש כנפות חייבת בציצית משום שיש בכללה ארבע כנפות, הוכיח החזו"א (א"ח סי' קנו השמטות לסי' י) שהכנפות אינן צריכות להיות מרובעות כמו בתפילין שזויות הריבוע צריכות להיות מרובעות, שהרי בטלית של חמש כנפות אין הצלעות ניצבות ישר אלא באלכסון, ואם כן הכנפות אינן מרובעות ממש, ואף על פי כן היא חייבת בציצית. והוסיף, שמי"מ יש טלית של חמש כנפות מרובעות בצלעות ישרות כזה - ד.

[משנ"ב ס"ק ג]

יֵשׁ פּוֹטְרִין, לְכֵן אֵין לְעֲשׂוֹת בַּת הַמֶּשׁ לְכַתְּחִילָה².

2) היינו, כדי לקיים מצות ציצית לכל הדעות, אולם לענין ברכה, משמע להלן (ס"ק ה) שיכול לברך עליה. אבל ללבושה, כתב בשו"ת חידושי הרי"ם (א"ח סי' א) שמוותר לכל הדעות, משום שלדעת המחייבים הרי יש ציצית בארבע הכנפות, ולדעת הפוטרים אינה חייבת כלל בציצית. לפיכך, אם הוא לבוש כבר בטלית אחרת, יכול הוא ללבוש טלית זו אף לכתחילה.

[משנ"ב ס"ק ד]

וְאֵם עֶשֶׂה הַמֶּשׁ, עוֹבֵר מִשׁוּם יָבֵל תּוֹסִיף³.

3) ובטעם הדבר ביאר הערוך השלחן (ס"ב) לפי דברי רש"י בשיטת רבנן (מנחות לו, ב ד"ה בעלת חמש). שכל ארבע הציציות הן מצוה אחת ולא ארבע מצוות, ועל כן גם בבגד של חמש כנפות אין להטיל יותר מארבע ציציות.

[משנ"ב ס"ק ה]

אֶבֶל אִם כָּבֵד נַעֲשֶׂה בְּכַף הַקְּרוֹב וְאֵי אֶפְשֶׁר לְתַקֵּן, כְּגוֹן שֶׁהִיגִיעַ זְמַן תְּפִילָה, יְכוּל לְסַמֵּךְ עַל הַתְּקָלִין וּלְבָרְךָ⁴.

4) משמע לכאורה, שמיד כשהגיע זמן תפילה יכול לברך.

ולענין בדיקת הציצית כתב לעיל (סי' ח ס"ק כב), שרק אם על ידי הבדיקה יתבטל מתפילה בציבור יכול ללובשה בלא בדיקה.

[משנ"ב ס"ק ו]

וְכִנְפֵיהָ שֶׁל עוֹר⁵.

5) ובטלית העשויה משאר מינים וכנפותיה מעור, הסתפק החזו"א (א"ח סי' ג ס"ק לג) אם לענין קביעת 'מין הכנף' הולכים אחר רוב הבגד ואפשר להטיל בה ציצית משאר מינים, או שצריך ציצית ממין הכנף בדוקא, ולכן יטילו בה ציצית מצמור או פשתים שהם פוטרים את כל המינים. וכן הסתפק בבגד שהטלית עשויה מצמור גפן וכנפותיה ממשי, האם יטיל בה ציצית מצמור גפן או ממשי, או שמא צריך להטיל בה דוקא מצמור או פשתים. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' ב) כתב, שיש להטיל בה ציצית מצמור או פשתים בדוקא. מאידך, בשו"ת אגרות משה (א"ח סי' ב) כתב שהולכים אחר עיקר הבגד גם לענין מין כנף, שפירושו מין הבגד. וראה ביה"ל לקמן (סי' יא ס"טו"ד שאין), ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק יא]

וְהוּא הַדִּין אִם נָק רַב הַטְּלִית שֶׁל עוֹר, אֶף-עַל-גַּב שָׁגַם בְּמַעוֹט הַבְּגָד יֵשׁ בּוֹ שְׁעוֹר טְלִית, פְּטוֹר מִצִּיצִית⁶.

6) ולענין בגד העשוי מצמור ושאר מינים, הביא בביה"ל לעיל (סי' ט ס"א ד"ה אלא מדרבנן) שתי דעות אם בדבר הניכר שייך ביטול ברוב, או שלעולם הולכים אחר עיקר הבגד, וכאן הכריע כהסוברים שהולכים אחר עיקר הבגד, וכן פסק החזו"א (א"ח סי' ג ס"ק לג).

[משנ"ב ס"ק יב]

וְעוֹר פְּטוֹר אֶפְלוּ מִדְּרַבָּנָן, דְּאֵינוּ קָלָל בְּכָלֵל בְּגָדוֹ⁷.

7) ובטעם הדבר כתב הלבוש (ס"ד), שאין חשוב בגד אלא זה הנארג מחוטים, ולא זה הנעשה מחתיכה אחת. והערוך השלחן (ס"ט) כתב, שלענין טומאה כתבה התורה 'או בגד או עור', ומשמע שעור אינו בגד.

ולדעת הלבוש שהחיסרון בעור הוא משום שאינו נארג, דייק בשו"ת הר צבי (א"ח סי' ט) שכל בגד שנארג חייב בציצית, גם אם הוא מחוטי ניילון. וכן דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ג ס"טז) שבגד שנעשה מחוטים סינטטיים באריגת שתי וערב, הריהו חייב בציצית ומברכים עליו. מאידך, בשו"ת אגרות משה (א"ח סי' א) כתב שבגד שניתן לעשותו בלא אריגה, אף אם עשאו חוטים וארגם לבגד אין לזה חשיבות אריגה, ולכן כתב שבגד שנארג מחוטי עור או מחוטי ניילון אינו חייב בציצית. אמנם בשו"ת אור לציון (ח"א סי' ג) כתב בדעת הרמב"ם, שגם בגד העשוי מחתיכות לבדים נחשב כבגד לכל ענין ואף על פי שאינו ארוג, ומה שכתב הלבוש לחלק בין בגד ארוג ללא ארוג, כוונתו לחלק בין בגד הדומה למעשה ארוג דהיינו מעשה אדם, לבין בגד מעור שאינו מעשה אדם. וראה מה שכתבנו לעיל סי' ט ס"ק ד.

[משנ"ב ס"ק יג]

וְאֵם הַעֲלִיּוֹן שֶׁל עוֹר, פְּטוּיָהּ, כִּי הַתְּחַתּוֹן הוּא הַשְּׂפָל לְהַעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא עֶקֶר הַבְּגָד⁸.

8) בביאור דברי המג"א, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' ו) שמדובר בבגד שחלקו העליון נעשה הן לחימום והן לנוי, ואילו חלקו התחתון לא נעשה אלא כמילוי (ביטנה), ולפיכך נחשב כטפל לעליון. אולם בגד שחלקו העליון נעשה לנוי וחלקו התחתון נעשה לחימום, יש להסתפק אם הולכים אחר חלקו העליון או אחר חלקו התחתון.

[משנ"ב ס"ק יד]

אֶלָּא אֶפְלוּ לֹא קָשֶׁר אֶלָּא קָשֶׁר אֶחָד עִם הַלִּיתוֹ וְאֶחָר־רֶכֶף הַשְּׁלִים הַאֲרָבָע כְּנָפוֹת, נִמְי פְּסוּל אוֹתוֹ הַקְּשָׁר⁹.

9) מבואר, שבקשר הראשון בלי חוליתו אין פסול של 'תעשה ולא מן העשוי'. אמנם, לקמן (סי' יא ס"ק סד) כתב שיש המחמירים שאף אם עשה קשר בלא החוליא פסול מדין 'תעשה ולא מן העשוי', וסיים שם שלכתחילה נכון לחוש לדבריהם. והחזו"א (א"ח סי' ג ס"ק יא) כתב, שיש להחמיר כדבריהם אף בדיעבד.

הַלְבוּת צִיצִית סִימָן י

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה לא נפטר]

קָדָרָה שֶׁהַטְּמֵיט עוֹשִׂים, נִקְּאָה דְלְכָלִי עֲלֵמָא מִהֵנִי תְּפִיחָה (101).

10) וכן לענין עשיית הנקב בתוך שיעור שלש אצבעות משפתה כשכופל את שפת הטלית, כתב החזו"א (כלים סי' לב ס"ק יג) שאין למדוד לפי גודל הטלית אם יפשוט את הכפל, אלא יש למדוד לפי שיעורה לאחר שכפל ותפר, ואין לחוש שבכך שאינו חותך את הכפל נראה שהוא צריך לו.

[משנ"ב ס"ק טו]

שְׁאֵם תְּפִשְׁטוּ.

11) ואף שכשכופל את הטלית ומטיל בה את הציציות בכל הכנפות נמצא שמחברה באופן שלא תוכל להיפשט, ביאר הגרי"ד סאלאוויצ'יק (ישורון ח"י עמ' ריח) שמדובר שלא כפלה בשוה, ונמצא שבצד אחד מטיל את הציצית על מקום שאינו כפול.

[משנ"ב ס"ק טז]

וְאֵם קָפְלוּ מִחֶמֶת שֶׁהִבְגֵּד אַרְךְּ מְאֹד פִּי שְׁנַיִם בְּקוֹמָתוֹ, שְׁאִין יָכוֹל לְלַבְּשׁוֹ אֶלֶאֶם־כֵּן קָפְלוֹ, יֵשׁ פּוֹסְקִין דְּפוֹטְרִין אוֹתוֹ לְגַמְרֵי מִן הַצִּיצִית, דְּאִין שֶׁם בְּגַד עֲלִיזוֹ (12).

12) ואם כבר הטיל בו ציצית, כתב בביה"ל לקמן (סי' טו ס"ג ד"ה טלית), שאף אם יחלקנו לשנים פסול הוא לדעה זו משום 'תעשה ולא מן העשוי'.

[משנ"ב ס"ק יח]

דְּכָל זְמַן שֶׁהָיָה מְקַפְּלֵת וְלֹא נִתְּפִשְׁטָה (13), שֶׁם טְלִית עֲלִיָּה כְּמוֹ שֶׁהָיָה כְּפֹלָה (14).

13) וטלית כפולה שדרכה לפעמים בשעת לבישתה להיפשט, כתב הגרי"ח קניבסקי (מסכת ציצית סי' בפי' ארגמן ד"ה טלית) שדינה כטלית פשוטה שצריך להטיל בה את הציציות בכנפיה הפשוטות.

14) ובגד שדרך לבישתו כשהוא מקופל ואז אין בו שיעור, וגם כשפושטו ומניחו הוא מקופל ומתחילתו נעשה לשם כך, צידד בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' רעב) שאינו חייב בציצית, ולכן כתב ללמד זכות על מנהג העולם שלא להטיל ציצית בצעיפים, מפני שאחר קיפולם אין בהם שיעור חיוב ציצית.

[משנ"ב ס"ק יט]

וְאִין יְלַבֵּשׁ בְּגַד זֶה, הָא יוֹתֵר מֵאַרְבַּע צִיצִית אֲסוּר הֵוֹסִיף לְכָלִי עֲלֵמָא [וְעַיִן בְּפִרְיֵי־מִגְדִּים] (15).

15) שם כתב (אי"א ס"ק ז), שיש לומר שכונת הרמ"א היא, שטוב לעשות ציצית הן בכנפות הפשוטות והן בכנפות הכפולות, ואין בדבר משום 'בל תוסיף' כיון שעושה זאת מחמת הספק.

[משנ"ב ס"ק כא]

הֵינּוּ בֵּין שְׁנֵתְכֹנֵן לְבַטֵּל אוֹ נִתְּכֹנֵן לְהוֹסִיף, וּבֵין שְׁתֵּמֵךְ הֵרָאוּנוֹת אוֹ הִשְׁנִיחָה (16).

16) ואף שלכאורה בשעת הטלת הציצית השניה עבר ב'בל תוסיף' [אם לא התכוון לבטל את הראשונה], ואם כן טלית זו פסולה, ולא יועיל שיחתוך את הציצית הראשונה שהרי לא תישאר אלא הציצית השניה שבה לא עשה שום שינוי מעשה, ופסולה משום 'תעשה ולא מן העשוי', כתב השו"ע הרב (סי"ד) שכיון שיש איסור 'בל תוסיף' להטיל את השניה, אם כן אין עשייתה נחשבת לכלום וכאילו לא עשאה, ורק כשהותך את הראשונה נחשב כאילו עכשיו עושה את השניה. והחזו"א (ארו"ח סי' ב ס"ק ה) ביאר באופן אחר, שאף שבהטלת השניה יש בכך צורת פסול שאם ילבש כך את הטלית יעבור ב'בל תוסיף', מ"מ כיון שלא נגמרת עשייתה עד שיסיר את הראשונה, אין בכך משום 'תעשה ולא מן העשוי'.

[ביה"ל ד"ה אלא אם כן]

דָּשֶׁם פֶּסֶק הַנְּמִכִּים וְהַשְּׁלֵחֵן עֲרוּךְ לְקַמֵּן בְּסִימָן לֵב עֵינֵי נָא שְׁיָהָא הֵיט הַתְּפִיחָה סוֹכֵב מִשְׁפִּי רִוּחַת (17).

17) היינו, כמו שכתב במשנ"ב שם (ס"ק רכט), שיהיה תופר בשתי מחטים, אחת יוצאת לאחור והאחרת נכנסת לצד פנים.

[ביה"ל ד"ה רבו סתום]

וְצִרִיךְ אַחַר שְׁנֵימֵי תְּקַנְסִים לְהַמִּיר הַצִּיצִית וְלַחְזוֹר וְלַקְשָׁרָה (18).

18) וכן מי שאסר בקונם לזמן את טליתו על כל העולם, ובזמן האיסור הטיל בה ציצית, כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' ו) שיש בכך פסול של 'תעשה ולא מן העשוי', וצריך להתיר את הציציות ולחזור ולקושרן. אמנם אם טעה ובירך על טלית זו, יתיר את נדרו למפרע אצל חכם, ונמצא שבשעת הטלת הציצית היתה הטלית מותרת לכל העולם.

אמנם לענין סוכה הנמצאת תחת גגות העשויים להיסגר בשעת הגשמים, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרכו ס"ק יט) שאפילו לדעת האחרונים הסוברים שאין לעשות סוכה בשעה שהגג סגור, מותר לסגור את הגג בשעת הגשמים ולפתחו לאחר מכן, ואין בדבר משום 'תעשה ולא מן העשוי', כיון שנעשתה הסוכה בהכשר.

ולגבי הכופל את כנפות הבגד על הציציות ותופרן כך לזמן הכיבוס ולאחריו מתיר את התפירות, כתב בשו"ת הר צבי (ארו"ח ח"א סי' ז) שכיון שמתחילה נעשו הציציות בהכשר והפסול הזמני אינו בגוף המצוה, אין בכך פסול של 'תעשה ולא מן העשוי'. וכן לגבי המפקיר טליתו וחזר וזכה בה, אף שבזמן ההפקר היתה פטורה מציצית, כתב (שם) שמ"מ אין בכך פסול של 'תעשה ולא מן העשוי'.

הלכות ציצית סימן י

יח באר הגולה

ז שם פריש, ר"מ
פרק א מהלכות
ציצית ה' שם במקרא
לדעת ר"מ שם בפרק
א ט התנות ממוני
קשם רבנו מאיר
ומהר"ק שיש קטמ
י בתי"י יוסף

העשוי: ו' אין כופלין את הטלית ומטילים על כנפיה כמו (טו) שהיא כפולה: (הגה אכל צריך להטיל בארבע כנפיה (טז) הפשוטים) (בית יוסף), *אלא אם כן תפרה כלה, (יז) ואפלו מרוח אמת: (הגה ויש אומרים (יח) דחביבין אפלו בלא תפירה. וטוב לעשות לה ציצית אכל (יט) לא לכרף עליה) (הרי"ף והרא"ש והטור): ה' הטיל ציצית (י) על ציצית, אם נתפנן לבטל הראשונה, חותף (כ) הראשונה וכשרה, ואם נתפנן להוסיף, אף על פי שחתף אחת משתיהן פסולה: (הגה ויש מקשרים (כא) בכל ענין, (כב) וכן עקר) (טור בשם הרא"ש ורבנו ירוחם גי' ח"ג). וקדם שחתף (י) [1] (כג) הראשונה, פסול בכל ענין (כ"ד): ז' מלבד שיש שהם פתוחים מן הצדדין למטה, ויש להם ארבע כנפות לצד מטה ולמעלה הם סתומים, אם *רבו (ס) סתום, (כד) פטור, ואם (כה) *רבו פתוח, חב"ב. *ואם חציו סתום וחציו פתוח, מטילין אותו

שערי תשובה

[1] הראשונה. עין בה"ט. ועין ד' אפרים לפרש טעמא דש"י דצריך חתף הראשונים, דהאחרונים הוי דחוי מעיקרא וחוזו ונראה, משא"כ בחתף האחרונים דנראה ונראה הוא. ועבר ה' ציצית כבעלת ה', וכול לבטל אח"כ ולחתף א', דמ"מ האחרים לא נעשו בפסול, ט"ז: (י) על ציצית. עין מ"ש העשרת יוקנים ע"ז. ואשמיטתא לה מה שפסק המחבר בסימן יא סעיף יב, ע"ש ובב"י: (י) הראשונה. והרא"ש א"י חתף חב"ב, ע"מ א"ו ט"ז וע"ת. ונכ"ס איתנו רבה העלה להכשיר בין כון לבטלו ובין כון להוסיף. רק צריך לחתף או קמאי או בתראי, ולא כש"י, ע"ש: (ס) סתום. ואם עשה בו ציצית ואח"כ פתח רבו, פסולים, כמ"ש ס"ה:

באר היטב

ואם השלים הטלית וציצית קדם שהחיר הקשר או הציצית שנעשה בפסול ואח"כ החיר הפסול וחדר וקשרו, קשרה, מ"א דלא קבלושו, ע"ש. אם שכח ועבר ה' ציצית כבעלת ה', וכול לבטל אח"כ ולחתף א', דמ"מ האחרים לא נעשו בפסול, ט"ז: (י) על ציצית. עין מ"ש העשרת יוקנים ע"ז. ואשמיטתא לה מה שפסק המחבר בסימן יא סעיף יב, ע"ש ובב"י: (י) הראשונה. והרא"ש א"י חתף חב"ב, ע"מ א"ו ט"ז וע"ת. ונכ"ס איתנו רבה העלה להכשיר בין כון לבטלו ובין כון להוסיף. רק צריך לחתף או קמאי או בתראי, ולא כש"י, ע"ש: (ס) סתום. ואם עשה בו ציצית ואח"כ פתח רבו, פסולים, כמ"ש ס"ה:

באור הלכה

בין האחרונים אם מהני תפירה. ואם הכניס שפת הבגד לפניו וחתפו עד שאינו נפר קלל הפסל למעלה, כדרך שהסתייג עושים, נראה דלכלי עלמא מהני תפירה (101), ולא שיהי כזה השעם דאי לא מביע וכו', כי כן דרך האנינים: ואם כן מהני תפירה דאצותי החיים שפתבנו, אם עשה באופן זה, צריך להטיל בו ציצית ולכרף. ואפשר עוד, דאפלו להקל כשהיא השלשן צריך מהני תפירה כזו: *אלא אם כן תפרה כלה ואפלו מרוח אמת. הוא לשון הרמב"ם. וכן בתי"י יוסף שכתב השעם, משום דע"ל דר"ה א"מ תפיש טוב לא יהיו הציצית באמצעיתא, משמע מדבריו דהוא מפרש מרוח אמת' כפשטה. ועין באצותי החיים דנשאר בצדף ע"ז על האגור דכתב בשם הרמב"ם דמצריך תפירה לכל ג' ורחומי. ולעניות דעתי נראה פשוט דהאגור היה קשניא לה לשנא דהרמב"ם מרישא לסיפא, דקאמר 'אלא אם כן תפרה כלה' ואחר כך פסיק 'ואפלו מרוח אמת', הנה לו לומר: 'אלא אם כן תפר מרוח אמת: אלא על-כרחי דסבירא לה דבעינן שיתפר כלה דקא, והא דקאמר 'ואפלו מרוח אמת' הינו דלא בעינן שהיה תפירה מעלמא שהיא משני הצדדין, וכדמצינו לענין תפירת הפסולין, דשם פסק הרמב"ם 'ושלשן צדדין לקמן בסימן לב סעיף נא שיהא חוט התפירה טובב משתי רוחות' (11), אבל כנה לא בעינן רק תפירה כלה ואפלו מרוח אמת. ונפקא לה להרמב"ם זה ממה דמשינן שם במקרא מא לא צריכה דנקטא בספי, הינו שלא נגמר תפירה כחוקה וינעין זה מפרש הרמב"ם בב"ב סוף פרק א בפשטא על הא דמשינן שם במקרא לא צריכה דנקט בספי, עין שם. ומה שכתב 'אלא אם כן תפרה כלה', הינו משום דהוא מפרש המימא דרב דימי שם במנחות לו ע"ב דקאמר שם: 'הא מאן דמשינן לגלמיה לא עבד וכל כליה וכו' כפרושי רש"י בלשון ראשון, דהינו שפסלה כלה, והנה קשה לה קשית רש"י ותוספות שם על זה מההיא ברייתא דמתיבתא לכלי עלמא בטלית כפולה התפורה, ועליהן מחלק הרמב"ם דשם אריי רב דימי שלא תפרה כלה, ועליהן אפרין אם איתא דלא מביע לה לפסק ולשניה, ובדואי סופו להחיר לבסוף: מה שאין כן אם תפרה אחר פיתלה מכל שלשה רוחותיה. הרי חזונו דדעתו שישאר פה, ולקח מהני תפירתו. ובדברינו יהיה ניחא מאד מה דנקט הרמב"ם דין זה בלשון הרמב"ם 'אין כופלין' וכו', ולא קאמר בפשיטות 'דין טלית כפולה', הינו משום דהעמיק בזה המימא דרב דימי דקאמר: לא עבד ולא מדי. גם דאם נפרש דהרמב"ם יפרש להא דרב דימי כפרושי שני שברש"י שם, וכמו שפרשו שאני הפוסקים, יקשה דאם כן אמאי השמיט הרמב"ם דין מהלכותיו: * רבו סתום. פשוט אפלו אם בעת עשיית הבגד היה רבו פתוח ואחר כך נעשה מעצמו רבו סתום, דינא הכי. ואם כן אם היו לו קנינים בטלית קטן שלו למטה מחציו, אף שלא היו כספין רק מעט, דרינו כפתוח, וכמו שכתב הפג"ד אברהם בשם התרומת הדשן, ואחר כך נכפסו מאד עד שהיה צריך לזה מעשה להחירו, ממילא נקטר הבגד מציצית, וצריך אחר שמיר הקנינים להחיר הציצית ולחור ולקשרו (18): * רבו פתוח חב"ב. עין במשנה ברורה כמה שפתבנו דהבגד חשוב גם כן כאלו הוא סתום, והוא מהסתייא אדם; דאף בדרך הסיים העומק בשם אלהי רבה דמצטרף כשאין ללבוש בתי"י: (כ) סתום. כמבאר באלוהי רבה, כבר שרי בה רגא בנשמת אדם, ע"ש, וגם הפעל אצותי החיים מסתפק בזה, לכן בנדאי אין לכרף על טלית קטן כזה. ועוד פחות שליש היה עור, דאיתא לאחד שמסתפק אם חב"ב בציצית, כיון

משנה ברורה

לא שנעשו הציצית קדם הנפנות, והיו לה תעשה ולא מן העשוי ופסולים, על-כן צריך להחירם ולחזור ולקשרם. ודוקא השלש ציצית ראשונים שעשייתן היה בפסול, (כג) אכל הציצית שעשה בכנה הרביעית אין צריך להחיר, כיון שנעשה בהקשר, ואין פסול הראשונים פוסלין אותה: ו' (טו) שהיא כפולה. שאם (כד) תפשוט (11), נמצאו הציצית באמצעיתא, ואנן ציצית על פני ציצין: (טז) הפשוטים. ואם כפלו מחמת שהבגד ארך קצר מאד פי שנים בקומתו, שאין יכול ללבוש 'אלא אם כן כפלו, יש פוסקין דפותרין אותו לגמרי מן הציצית, דאין שם בגד עליו (12); ומסיק הש"י והפרי"מ מגדים דישליל בו ציצית בכנפות הפשוטין ולא יכרף: (יז) ואפלו מרוח אמת. עין בבאור הלכה: (יח) דחביבין. להטיל בכנפי הכפולות, (כז) דכל זמן שהיא מכפלת ולא תפשוטה (13), שם טלית עליה כמו שהיא כפולה (14): (יט) לא לכרף. תמהו קל האחרונים: מה תקן במה שלא יכרף, הא גרין שמא כהמחבר וצריך להטיל בפשוטים, ואיך ילבש בגד זה, הא יותר מארבע ציצית אסור להוסיף לכלי עלמא [ועין בפרי"מ מגדים (15)]. ומסקי (כו) לדינא, דיתנה לכתחלה שלא לעשות טלית כפולה כלה, 'אלא אם כן תפרה (כז) ואפלו בתפירות רחבות, דכיון שתפרה שוב אין עשייתה להפשוט, ואז בין בטלית מרפעת ובין בטלית שהיתה מתחלה ארבה יותר מדי ישליל ציצית בפסולים ויכרף: (כ) הראשונה. אפשר (כח) דדוקא נקט, אכל אם חתף השניות, פסול, כיון דכרף בשל הראשונה: (כא) בכל ענין. הינו בין שנתפנן לבטל או נתפנן להוסיף, ובין שחתף הראשונה (כט) או השניות (16): (כב) וכן עקר. וכן פסקו (ל) האחרונים: (כג) הראשונה. נקט (ל) הראשונה, דקאי על מה שכתב השלשן צדדין מתחלה: חותף הראשונה, ולזה פתח יקדם שחתף הראשונה, אכל באמת להראש דפסקין כונה, כ"שפן דאם חתף השניות קשר, כמו דאיתא בבית יוסף: ז' (כד) פטור. אפלו (לג) אם יש בהמעוט הפתוח שעור טלית. ואם עשה בו ציצית ואחר כך פתח רבו, פסולים משום 'תעשה ולא מן העשוי', וכדלעיל בסעיף ה, וצריך להחירם ולחזור ולקשרם: (כה) רבו פתוח חב"ב. הינו דוקא רב מכל הבגד, (לג) ולא כמו שעושי החיטין טלית קטן שתופרין אותו מן הצדדין ומניחין בו נקב שמכניסין בו הדינים ותופרין למטה מתנבב ומניחין רב פתוח ומודדין רק מפתח הדינים, וזה טעות גמור, בנשמת אדם, ע"ש, וגם הפעל אצותי החיים מסתפק בזה, לכן בנדאי אין לכרף על טלית קטן כזה. ועוד פחות שליש היה עור, דאיתא לאחד שמסתפק אם חב"ב בציצית, כיון

שער הציצית

(כג) לחם רב ומגן אברהם ודרך החיים ואצותי החיים, דלא כאלה רבה ששרת לישב כברי הלבוש בזה: (כד) רש"י במנחות מא: (כה) מרדכי: (כו) מגן אברהם: (כז) רש"י שם במנחות וזכאיו הבית יוסף. וכל זה רק לכתחלה, אכל לעקרא דדינא מסקי בספר אצותי החיים ובבאור מהר"מ בנעט על המרדכי ובתשובות משנות יעקב דהלכה כהמחבר דצריך להטיל ד' ציצית בהשששים ויכול לכרף גם כן: (כח) מגן אברהם: (כט) בית יוסף ומגן אברהם ואלוהי רבה והגרי"א. דלא ב"ח ט"ז: (ל) ב"ח ועלת תמיד ט"ז: (לא) מגן אברהם: (לב) פרי מגדים: (לג) חיי אדם: